

בס"ד, י"ד ניסן התשפ"ו

מנחות פ' – ולד התודה, הלחם טפל לזבח, שלוש בהמות חליפיות ותודה שהתערבה בתמורתה

שאלות:

1. יעקב הפריש שני כבשים לקרבן תודה אחד, מה עושים עם הקרבן שנשאר?

המשך דיני ולד תודה

בהמשך לדברי **רבי יוחנן** בדף הקודם (שהגמרא ביררה בדף שלנו), שוולד שנולד לקרבן תודה שהיא חובה, אם הוא מוקרב לפני כפרה באם, הוא טעון לחם, ואחרי כפרה הוא מוקרב בלי לחם. הגמרא מביאה את דברי **שמואל**, שבסופו של דבר מבינה שהם באים לחלוק על **רבי יוחנן**.

שמואל קבע כלל שמשווה בין גורלן של חטאות שנפסלו, לבין חובת הלחם בבהמות תודה: כל מקרה שבו בהמת חטאת צריכה להישלח למיתה (אחד מהם הוא ולד חטאת) – אם מקרה כזה קורה בתודה, הבהמה לא טעונה לחם. וכל מקרה שבו חטאת נשלחת ל"רעייה" עד שיפול בה מום ותיפדה – בתודה היא תהיה טעונה לחם.

○ **רב עמרם** מקשה מהברייתא (שראינו בדף הקודם) לגבי תודה שאבדה ונמצאה לפני הכפרה: הברייתא אומרת שהשנייה לא טעונה לחם, למרות שבחטאת במקרה כזה הבהמה הולכת לרעייה.

■ הגמרא ניסתה להעמיד את **שמואל** כדעת **רבי**, שסובר שחטאת שאבדה ונמצאה עוד לפני הכפרה גם הולכת למיתה. אבל הגמרא דחתה את זה, כי לפי **רבי** קשה למצוא מצב שבו חטאת הולכת לרעייה ושתודה במקרה המקביל לא תצטרך לחם. (ואפילו לא כשהפריש מראש שתי תודות לאחריות, שאם יקרה לאחת משהו תשאר השניה)

■ לכן הגמרא ניסתה להעמיד את **שמואל** כדעת **רבי שמעון** (שסובר שכל החטאות הולכות למיתה). אבל הגמרא הקשתה שגם לדעת **רבי שמעון** אין מצב של חטאת שרועה, ולפי הכלל של **שמואל** חייב להיות מצב כזה.

○ לכן הגמרא מסכמת **שמואל** אמר רק את החלק הראשון של הכלל: "כל שבחטאת מתה – בתודה לא טעונה לחם."

○ **שמואל** בא לחלוק על **רבי יוחנן**; **שמואל** סובר שוולד תודה לעולם לא יצטרך לחם (בדומה לוולד חטאת שהולך למיתה), כיוון ש"אין אדם מתכפר בשבח הקדש" ולכן הוא מוקרב ללא קשר להיות אמו תודה.

2. הלחם של קרבן התודה של מתי אבד, האם הוא צריך להביא לחם מחדש?

הלחם טפל לזבח התודה

○ הלחם טפל לתודה: **רבי אבא אומר** שאם אדם הפריש תודה ולחם (באמירה: "זו תודה וזו לחמה"), ואבד הלחם – הבעלים מביא לחם אחר, כי הלחם בא בגלל התודה וכל עוד הזבח קיים חלה חובת הלחם (אפילו בתודת נדבה). אבל אם התודה אבדה – הלחם הקיים לא מחייב להביא תודה חדשה עבורו, והוא נשאר ללא שימוש.

- **רבא** הוסיף שאם אדם הפריש כסף לקניית קרבן תודה ונותר לו עודף לאחר הקנייה – יכול לקנות בכסף הזה את לחמי התודה. לעומת זאת, אם הפריש כסף במיוחד ללחם ונותר עודף – לא יקנה בו בהמת תודה.
  - **רב כהנא אמר** שהסיבה היא שלומדים מהפסוק: "וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת" – שהחלות עצמן נקראות בכתוב בשם "תודה". לכן, מי שהפריש כסף ל"תודה", הלחם נכלל בהגדרה זו. אבל בהמת התודה לא נקראת בשם "לחם", ולכן כסף שהוקצה במפורש ללחם מוגבל רק לו ולא יכול לשמש לקניית הבהמה.
3. פנחס איבד קרבן והפריש אחר וגם אותו איבד, מה הוא צריך לעשות כשהוא מצא את כולו?

מקרה לוגי שלוש בהמות חליפיות

המקרה בתודה:

רבא אמר שאדם שהפריש בהמה לתודתו (#1), והיא אבדה והפריש אחרת תחתיה (#2), גם השנייה אבדה והוא הפריש שלישית (#3), ולבסוף נמצאו כולן והן עומדות לפניו. הדין תלוי בבהמה שבה בחר להתכפר:

- התכפר בראשונה (#1): הבהמה השנייה לא טעונה לחם (כי היא חליפי הראשונה), אבל הבהמה השלישית טעונה לחם. כי השנייה לא הוקרבה, והשלישית נחשבת כ"מרבה בתודות" (נדבה חדשה) ולא כחליפין של התודה המקורית.
- אם הוא התכפר בשלישית (#3): הבהמה השנייה לא טעונה לחם, אבל הבהמה הראשונה טעונה לחם (מאותה סיבה – היא נחשבת כתודה עצמאית).
- אבל אם התכפר באמצעית (#2): הראשונה והשלישית לא טעונות לחם. הראשונה היא המקור שהאמצעית החליפה, והשלישית היא החליפין של האמצעית שכבר התכפר בה.
- **אביי חולק** וסובר שבכל מקרה שבו התכפר באחת מהן – השתיים האחרות לא טעונות לחם. לדעתו, השלישית נחשבת כ"חליפין של חליפין" ולכן היא קשורה גם לבהמה הראשונה, וכולן נחשבות חליפין זו של זו.

המקרה בחטאת:

רבי זירא מחיל את אותו היגיון על קרבן חטאת (שבו הדין הוא "מתה" או "רועה" בא במקום לחם):

- אם התכפר בראשונה: השנייה תמות (כיוון שהיא נחשבת כעת ל"חטאת שהתכפרו בעליה" באחרת), והשלישית תרעה (עד שיפול בה מום ותיפדה), כיוון שהיא לא נחשבת חליפי הראשונה אלא חליפי השנייה שלא הוקרבה.
- התכפר באמצעית: שתיהן ימותו. ויהיה דין דומה גם בשלישית.
- גם כאן **אביי** חולק וסובר שברגע שהתכפר באחת – כל השאר מתות, כי כולן נחשבות חליפין זו של זו.

הגמרא שואלת למה **רבי זירא** היה צריך לומר "וכן" לגבי חטאת? זה אותו היגיון כמו בתודה. התשובה היא, שהיה מקום לחשוב שבתודה הדין מקל. למשל, כשהתכפר בראשונה –

השלישית טעונה לחם, כי אדם יכול להתנדב ולהרבות בתודות ("מרבה בתודות"). לעומת זאת, בחטאת שבאה רק על חובה ואי אפשר להרבות בחטאות בנדבה, היה מקום לחשוב שבמקרה כזה השלישית תמות בכל מקרה. לכן **רבי זירא** משמיע שדין החטאת שווה לדין התודה ולמשל במקרה הראשון השלישית תלך לרעייה.

4. קרבן התודה של פנחס התערב בתמורה שלו, ואחת הכבשים מתה, מה עושים עם הלחם?

תודה שנתערבה בתמורתה

רבי חייא שנה ברייתא שאומרת: שבהמת תודה (שחייבת בלחם) התערבה בבהמת תמורה שלה (שלא טעונה לחם). אחת מהבהמות מתה, ולא יודעים האם הבהמה שנשארה היא התודה המקורית או התמורה. **רבי חייא** אומר: שאין לבהמה הנשארת תקנה, ואי אפשר להקריב אותה.

○ הסיבה היא: שאם נקריב אותה עם לחם – אולי היא תמורה והלחם מיותר. ואם נקריב ללא לחם – אולי היא התודה המקורית והקרבן חסר.

הגמרא שואלת: למה אין תקנה? אם מדובר באדם שנדר "הרי עלי תודה" (תודת חובה), הוא יכול להביא בהמה חדשה ולחם, ולהתנות: "אם הנשארת היא תמורה – החדשה תהיה התודה שלי (+לחם). ואם הנשארת היא תודה – היא תוקרב עם הלחם, והחדשה תהיה ל'אחריות' (ביטחון)". ומכל מקום שתיהן קרבות עם לחם אחד.

○ הגמרא מתרצת שהברייתא של **רבי חייא** מדברת רק במקרה של תודת נדבה ("הרי זו תודה"), שבה אין משמעות להביא בהמה אחרת ל"אחריות", ולכן הפתרון הזה לא תקף.

הגמרא מביאה כמה הצעות שהעלו חכמים (ביניהם **לוי**, שמכונה "למדין לפני רבי") כדי לפתור את הבעיה בתודת נדבה, ודחיתיו של **רבי**:

1. להביא לחם ולומר: "אם הנשארת היא תודה – זה לחמה, ואם היא תמורה – הלחם לא יתקדש וישאר חולין". ויאכל על ידי הבעלים ועל ידי הכהנים כל אחד חלקו.

▪ דחיית **רבי**: אי אפשר להכניס לכתחילה לחם שיכול להיות "חולין" ולא יתקדש לעזרה (לצורך תנופה), כי "אין מכניסין חולין לעזרה".

2. להביא בהמה חדשה ולחם ולומר: "אם הנשארת היא תמורה – החדשה תהיה תודה (+לחם). אם הנשארת היא תודה – החדשה תהיה קרבן שלמים".

▪ דחיית **רבי**: הפתרון הזה גורם ל"מיעוט באכילת שלמים". זמן האכילה של שלמים הוא שני ימים ולילה, ושל תודה הוא יום ולילה אחד. (זה גורם להביא "קדשים לבית הפסול").

3. **לוי** הציע להביא בהמה חדשה ולחם ולהתנות שאם הבהמה שנשארה היא באמת תודה הלחם יהיה שייך לה, ושהבהמה החדשה תוגדר כ"מותר תודה", שקרב כשלמים ללא לחם.

▪ **רבי** דחה בחריפות ואמר על **לוי**: "כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו!". אי אפשר להפריש בהמה מראש בתור "שארייות" (מותר). "מותר" הוא סטטוס שנוצר מאליו אחרי שהבעלים כבר התכפרו בבהמה המקורית.

והגמרא תמשיך לדון בנושא הזה בדף הבא.